

1

Mirror site

Uit de kleren gaan is een hele kunst, en dat geldt ook voor je weer aankleden. Het liefst laat ik mijn kleren langzaam uittrekken. Ik vind het lekker als mijn jas wordt losgeknoopt en mijn rok omhooggeschoven, als mijn trui over mijn borsten wordt getild. Meestal onderbreek ik de ander uiteindelijk. Ik hou het liefst nog iets aan. Misschien is dat omdat ik een sfeer van tijdelijkheid wil scheppen, omdat ik mezelf eraan wil herinneren dat ik niet heel lang blijf; om de ander te laten weten dat ik binnenkort weer ergens anders naartoe ga, dat ik alleen maar even langswip. Ik kan een uur blijven, een paar uur op zijn hoogst. Hoelang ik er ook ben, het is altijd maar even. Net als de mannen die hun horloge en sleutels in hun schoen stoppen om als het nodig is meteen de benen te kunnen nemen, heb ik een systeem. Sleutels in de rechterjaszak, horloge in de schoenen, mijn ringen blijven om mijn vingers en als ik haast heb, zet ik de wekker op mijn telefoon.

Er waren er die het liefst alles in één keer uittrokken. Poedelnaakt binnen een paar seconden: 'Dat is een stuk relaxter,' zei-

den ze dan. Dat was mij altijd veel te direct. Het deed me denken aan de winderige stranden op de Waddeneilanden, waar niemand de moeite neemt zich bij het omkleden met een handdoek te bedekken, of aan de plaatselijke bewoners die doodgemoedereerd halfnaakt de zaterdagkrant zitten te lezen tussen de potten met palmbomen, de blauwgroene geglazuurde tegels en het art-deco-interieur van Sauna Deco, het kleine wellnesscentrum aan de Herengracht.

Als ze wat zorgvuldiger waren, hingen ze mijn jas op in hun kast en vouwden ze keurig mijn jurk en ceintuur over de rugleuning van een stoel; het verbaasde me altijd weer hoe netjes en pietluttig ze soms waren. Een noodzakelijke gewoonte, zeiden ze dan, ingegeven door de petieterige afmetingen van de huizen in dit poppenhuis van een stad. Ik moest erom glimlachen; zoveel zorgvuldigheid verwachtte ik absoluut niet. Ik wilde alleen maar dat er aan mijn beha werd gerukt, mijn panty werd uitgetrokken en er over mijn slipje werd gewreven tot het vochtig werd.

Ik moet toegeven dat ikzelf nooit veel hulp bood om hen uit te kleden. Ik gaf misschien een rukje aan hun riem of deed zogenaamd een onbeholpen poging het bovenste knoopje van hun overhemd los te maken. Expliciet er dan dat werd het niet. Als gevolg van mijn overduidelijke onverschilligheid voor het erotische potentieel van een mannelijke striptease trokken ze hun kleren meestal snel en discreet uit, vurig hopen – of dat stelde ik me tenminste voor wanneer ik vanuit een ooghoek naar hen keek – dat ze een mogelijk komisch effect wisten te vermijden wanneer ze zich uit de broek rond hun enkels moesten zien te bevrijden.

De kunst van het aankleden is daarbij vergeleken een stuk lastiger. De badkamer in verdwijnen om gauw even te douchen is

één mogelijkheid. Meestal sprong ik uit bed zodra ze de kamer uit waren, verzamelde behendig de kledingstukken die over de vloer waren gestrooid en kleepte me zo snel mogelijk aan. In slaap vallen na het laatste orgasme was een luxe die ik mezelf maar zelden toestond. Ik was klaar om te vertrekken wanneer ze een paar minuten later terugkeerden, een beetje verbaasd door de veranderde situatie. Een likje lippenstift was een betrouwbare truc om te voorkomen dat er op het laatste moment nog werd gezoend. ‘Am I decent?’ vroeg ik dan luchtig, met rode wangen, warrig haar en dromerige ogen, en weg was ik, de straat op, om mijn fiets van het slot te halen.

Tenminste, zo gebeurde het in het begin, met die mannen. Nu ik erop terugkijk, vraag ik me af hoeveel van die manier van doen uit herinneringen aan films en romans kwam, en misschien ook een beetje uit porno. De eerste zinnestukjes die Rita Hayworth uitsprekt in *Gilda*, op het moment dat ze haar kin heft en naar haar echtgenoot en haar voormalige geliefde kijkt die naast elkaar staan – ‘Sure, I’m decent’ – daar kwam de plaagstoot vandaan die ik altijd gebruikte wanneer ik vertrok.

Het was een grapje dat alleen ik begreep en dat geen van hen ooit snapte. Maar mij hielp het om in mijn rol te blijven: om me altijd een beetje gereserveerd en matig geïnteresseerd voor te doen, om niet te gretig of te enthousiast over te komen, om te leren verlangen te compenseren met bescheidenheid, en speelsheid met terughoudendheid. Nu ik de subtiliteiten van deze evenwichts-oefening beschrijf, begrijp ik beter wat een ontzettend moeilijke koorddansact een vrouw bij heteroseksuele seks uitvoert. Die onuitgesproken regels die het allemaal gesmeerd zouden moeten laten lopen.

Die regels hadden mijn seksleven als jonge vrouw halverwege

de jaren negentig in Londen gemakkelijker gemaakt. Nu, een jaar of twintig later, was ik ze langzaam aan het herontdekken. Deze keer woonde ik in Amsterdam en was ik geen zorgeloze twintiger meer, maar een getrouwde vrouw van vijfenveertig, met een zoon die zojuist zijn negende verjaardag had gevierd.

*Anne Teresa De Keersmaeker,
Stadsschouwburg Amsterdam, 5 februari 2014*

Ze loopt kalm het podium op. Ze schrijdt niet, zoals dansers soms doen. Ze stond nog niet in positie toen het doek opging. Ze marcheert, huppelt, paradeert of schuifelt niet. Ze loopt achtere-loos, alsof ze net binnen komt lopen uit de kamer ernaast. Met elke stap die ze op het podium zet, wijken de splitten van haar tot op de knieën vallende zwarte hemdjurk uiteen en laten ze een glimp van haar bleke, pezige benen zien. Haar donkere haar zit in een lage paardenstaart. Ze loopt met grote passen over het bijna lege, egaal zwarte podium en blijft staan voor een platenspeler die ik nog niet had opgemerkt. Ze tilt de arm op en ik hoor duidelijk het onaangenaam krassende geluid van de naald die de groeven van de vinylplaat raakt wanneer ze hem op de rand van de lp zet. 'Once I had a sweetheart,' begint Joan Baez te zingen, en ze speelt er gitaar bij. Haar heldere stem vult het theater.

De vrouw op het podium schopt nonchalant haar schoenen uit en probeert een paar danspassen uit. Ze gaat op in de muziek. Ze kijkt nauwelijks op naar het publiek, dat zijn adem inhoudt in het donker, gebiologeerd door deze vrouw die nu een arm uit-

strekt, een been naar voren laat glijden en een sprongetje maakt terwijl ze zich omdraait. De danseres blijft even staan en draait haar hoofd naar de platenspeler. Ze wil er zeker van zijn dat ze elk woord van Baez' concertopname uit 1963 weet uit te drukken. Nu draait ze zich om naar het publiek en begint weer te dansen, meegevoerd door de stem en de tekst.

'We shall overcome,' zingt Baez, terwijl de danseres haar rug kromt, haar rechterarm voor zich uit strekt en ronddraait, zodat haar jurk om haar heen fladdert. Ze strekt een been uit, kromt haar voet, buigt een elleboog. Met een kleine beweging tilt ze haar rechterschouder op. Weer blijft ze staan. Ze kijkt even om zich heen, maar lijkt niets te zien: lichaam en geest helemaal geconcentreerd op elke lettergreep van wat Baez zingt, op het ritme van de muziek terwijl ze dat met haar lichaam overneemt. Ze zet een stap naar voren, verplaatst haar gewicht van het ene op het andere been, haar armen gekruist om haar heupen in een soort knoop, waaruit ze met een luchtige sprong ontsnapt zodat haar lichaam een halve cirkel vormt. Ze is een tiener die in haar slaapkamer voor de spiegel danst. Ze is Joan Baez, vierentwintig jaar oud, op het podium bij de BBC, in een golvende tot de knieën vallende hemdjurk, met haar donkere haar in een lage paardenstaart, en ze speelt op de gitaar. Ze is de Belgische choreografe Anne Teresa De Keersmaeker, in de vijftig, die een solostuk danst op het podium van de Stadsschouwburg in Amsterdam. Van de ene minuut op de andere mengt De Keersmaeker deze verschillende levensfasen van het vrouw-zijn samen tot één: de eenzame tiener in haar kamer, de geëngageerde jonge muzikante op het podium en de ervaren danseres-choreografe op tournee.

2 Open data

Mijn onderbewuste praat soms zo hard dat de dingen ineens tot me lijken te komen, onverwacht, ongevraagd, maar precies op het juiste moment. Dat gebeurde ook begin februari, op een bijzonder ijzige namiddag, na een lezing die werd gehouden door een feministisch kunstcollectief in een alternatieve ruimte bij het Westerdok, het havengebied aan de westelijke kant van de binnenstad dat onlangs een nieuwe bestemming had gekregen. Praatende mensen stroomden het trottoir op. Ze vormden groepjes die uiteenvielen en in steeds wisselende samenstellingen weer samenkwamen. Gehuld in winterjassen en mutsen kletsten kunstenaars, curatoren, schrijvers en anderen die voor hun werk net zulke tijdelijke, vage activiteiten uitoefenden als ik, honderduit in het donker, en bleven eindeloos bijpraten terwijl ze nevelwolkjes uitademden in de vochtige lucht. Ze waren net terug in de stad of op weg naar huis, ergens ver weg; ze hadden binnenkort een tentoonstelling, of ze hadden er net een afgerond, of ze werkten aan een nieuw spannend project waar ze niet veel over konden vertellen – het was allemaal nog geheim. Meestal kwam er in die kunst-

wereldgesprekken niet veel persoonlijks ter sprake, afgezien van een korte vermelding van een partner of kinderen. Het gezinsleven werd aan de kant geschoven, als een kanttekening bij een zorgvuldig zelf samengesteld creatief leven dat zo gunstig mogelijk aan de gesprekspartner werd afgeschilderd. Maar het antwoord op een vraag waarvan ik me niet kon herinneren dat ik hem had gesteld, aan een jongere vrouw met wie ik nog nooit had gesproken, was zachtjes en in vertrouwen uitgesproken:

‘Zeg, Gabrielle, je moet die datingapp eens proberen. Misschien vind je het wel hartstikke leuk en is het precies wat je nodig hebt.’

De vrouw sprak met een Australisch accent, en nog maanden daarna kwam ik haar steeds tegen bij allerlei kunstevenementen verspreid door de stad, hoewel ik geloof dat we elkaar gek genoeg nooit meer hebben gesproken.

De datingapp was nog maar een paar maanden eerder geïntroduceerd in Nederland, niet lang na de Verenigde Staten. De dagbladen en weekendbijlagen publiceerden er artikelen en enquêtes over. Ze leken niet genoeg te kunnen krijgen van de discussie over de nieuwe regels voor wat steeds vaker, op zijn Engels, ‘daten’ werd genoemd: het zoveelste voorbeeld van de veramerikanisering van de Nederlandse cultuur. In de bladen werden millennials geïnterviewd die altijd met hun telefoon aan hun gezicht vastgeplakt zaten, en werd hun gevraagd wat ze ervan verwachtten: of het er echt alleen maar om ging iemand in bed te krijgen en zo ja, of het tot gevolg zou hebben dat relaties steeds minder belangrijk werden. Er kwam nooit iemand van boven de vijftientig voor in die artikelen, die ik las met het gebrek aan aandacht van iemand van in de veertig, die dan ook duidelijk meer het doelwit was van die publicaties dan van de app die erin werd besproken. De Aus-

tralische had niet kunnen vermoeden welk effect haar aanbeveling zou hebben, al was ik dan het gesprek vergeten dat de aanleiding was geweest.

*

Ik zei er niets over tegen Anton toen ik me later bij hem voegde in het huis van zijn vrienden Adelia en Floris, die een etentje hadden georganiseerd. Ze woonden in een indrukwekkend negentiende-eeuws schoolgebouw dat uitkeek op de gracht van de Da Costakade. Het streng ogende gebouw van bruine baksteen was verbouwd tot een soort loftachtige appartementen, die bestonden uit grote, open ruimten, een toonbeeld van de gewoonte van de gemeente om historische gebouwen een nieuwe bestemming te geven naargelang de bevolkingssamenstelling en de economie van de stad veranderden. Tegenwoordig betrof het bij die herbestemmingen meestal luxe particuliere bouwprojecten, maar dit huis was, net als veel andere, lang geleden een kraakpand geweest dat was gelegaliseerd en vervolgens heel vaak gerenoveerd. Dat activistische verleden werd nu volledig verborgen door het zorgvuldige onderhoud.

Ik wachtte even voor ik aanbelde. Ik was buiten adem van de koude rit op de fiets door de stad, maar ik moest me ook mentaal voorbereiden. Adelia en Floris waren bijna tien jaar ouder dan ik, vrienden uit Antons studietijd. Ze waren heel gastvrij geweest toen Anton zijn nieuwe Frans-Britse vriendin in zijn Nederlandse vriendenkring had geïntroduceerd. Adelia was tegenwoordig filmmaker, en Floris runde een kleine beeldende kunststichting. Ze maakten deel uit van het meubilair van een Nederlandse kunstscene die zich erop beroemde dat hij internationaal georiënteerd was, ook al bleef hij, onder het Engels-

sprekende oppervlak, ondoordringbaar voor vreemdelingen. Er werd altijd wel een terloopse opmerking of een privégrapje gemaakt waardoor je beseftte dat er iets voor altijd onbereikbaar bleef. Het had veel te maken met de gepolitiseerde geschiedenis van de culturele scene in Amsterdam, die terugging tot de jaren zestig, en de tegencultuur van de provo's, waaruit de kraakbeweging van de jaren tachtig, met haar strijd voor sociale gelijkheid en cultuur, was voortgekomen. Al werd er nooit openlijk over gesproken, dat verleden vormde de ruggengraat van de kunstwereld, en je maakte ofwel deel uit van die geschiedenis, of niet. Zoals zoveel buitenlanders die waren aangetrokken door het internationalisme van Amsterdam, bleef ik een buitenstaander. Misschien was het daarom wel zo moeilijk om me thuis te voelen bij deze mensen. Of misschien kwam het doordat Floris en Adelia een zelfingenomenheid uitstraalden die ik een beetje verstikkend vond.

Anton was er al. Hij boog naar me toe om me een lange kus te geven en wreef even over mijn nek toen hij voelde hoe koud mijn huid daar was. Marcus, de partner van mijn vriendin Casie, maakte een fles biologische wijn open terwijl hij de kwaliteiten ervan en die van de wijnhandelaar die de fles aan hem had verkocht, ophemelde.

'Ik heb hem gekocht bij dat winkeltje in een zijstraat van de Overtoom, die verkopen alleen maar biologische wijnen.' Hij zette salades met ambachtelijk brood neer als voorafje en beschreef uitvoerig hoe de eigenaren in hun bestelbusje heel Italië door reden naar verafgelegen wijnmakerijen in Apulië. Floris nam een paar waarderende slokjes, waarna hij hem vragen begon te stellen: was biologische wijnbouw nou echt zoveel beter? Adelia riep naar Anton dat hij iets te drinken voor me moest inschenken. Ik

zette een paar stappen de woonkamer in, de voormalige aula van de school. De elegante gezelligheid van hun vintagetapijten, de Scandinavische meubels in midcentury-modernstijl en de designlampen vond ik elke keer weer intimiderend.

Toen ik naar de tafel liep, was Marcus bezig de reden van Casies afwezigheid uit te leggen. Hij had het over een vertraagde vlucht uit Madrid.

'Was ze niet op de kunstbeurs daar?' vroeg ik.

Hij mompelde iets vrijblijvends over de nevenevenementen van de beurs en zei dat we niet op haar hoefden te wachten; dat ze rechtstreeks van de luchthaven naar ons toe zou komen. 'Ze zou rond halfnegen op Schiphol moeten aankomen.'

Marcus volgde Adelia naar de keuken en bood aan de kok te helpen. Intussen begonnen Anton en Floris hun zoveelste discussie over het effect van de overheidsbezuinigingen op de kunsten. Ik volgde het gesprek met één oor en cirkelde om hen heen terwijl ik door de boogvormige ramen keek naar het wazige oranje licht dat tegen het rimpelende donkere water van de gracht weerkaatste.

Ik tuurde de keuken in. Marcus was een kip in stukken aan het snijden en kletste ondertussen gezellig met Adelia, die het braadvocht in een kom aan het scheppen was en zoete aardappelen op een serveerschaal legde. De kinderen kwamen binnenvallen, slungelige tieners die hun bord vol kip en aardappelen schepten, met tegenzin van de salades proefden en hem snel weer smeerden naar hun kamer en hun computerspelletjes.

We gingen aan tafel terwijl we enthousiaste opmerkingen over het eten maakten. Ik vroeg Floris iets over zijn werk en Marcus begon verhalen te vertellen over zijn nieuwe burens, een Amerikaans stel dat dolenthousiast was toen ze hoorden dat Marcus en